НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ – ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Одлуком Наставно-научног већа Универзитета у Београду – Правног факултета, донетом на XIX седници одржаној 28. септембра 2026. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Дина Машовића, под насловом: „Процес настанка држава у међународном праву“, у саставу: др Ивана Крстић, редовна професорка Универзитета у Београду – Правног факултета, др Бојан Милисављевић, редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета, и др Бојан Тубић, редовни професор Универзитета у Новом Саду – Правног факултета.

Након што је прегледала докторску дисертацију кандидата Дина Машовића, Комисија има част и задовољство да Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Правног факултета поднесе следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

I Основни подаци о кандидату и дисертацији

1. Основни подаци о кандидату

Дино Машовић је рођен 28. јануара 1993. године у Новом Пазару. Основну школу „Јован Дучић“ и Спортску гимназију завршио је у Београду. Универзитет у Београду – Правни факултет уписао је 2012. године и дипломирао је 14. фебруара 2018. године на међународноправном смеру.

Мастер академске студије, међународноправни модул, на Универзитету у Београду – Правном факултету завршио је школске 2019/2020. године са просечном оценом 10,00, одбранивши мастер рад на тему „Арапско пролеће“.

Докторске академске студије из међународноправне научне области уписао је школске 2020/2021. године. На првој години докторских студија положио је испит Методи научноистраживачког рада са оценом 9. Први докторски испит положио је из предмета Међународно јавно право (9), Међународно право људских права (9) и Право европских интеграција (10), а други докторски испит из предмета Дипломатско и конзуларно право (10) и Право међународних организација (10). Све испите предвиђене студијским програмом положио је са просечном оценом 9,50. Пројекат докторске дисертације одбранио је 2024. године, а Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду је на седници од 29. октобра 2024. године дало сагласност на предлог теме докторске дисертације под називом „Процес настанка држава у међународном праву“ и за ментора одредило проф. др Бојана Милисављевића.

Правосудни испит положио је 2022. године, а адвокатски испит 2026. године. Завршио је Дипломатску академију Министарства спољних послова Републике Србије (2025).

Приправнички стаж обављао је у адвокатским канцеларијама „Кнежевић“ и „Мрвошевић“ (2018–2023). Од 2024. до 2026. године радио је у Кабинету министра за људска и мањинска права и друштвени дијалог, у звању саветника, распоређен на

пословима у Сектору за људска права и Сектору за сарадњу са цивилним друштвом. Од 2026. године ради у Адвокатској канцеларији „Мрвошевић и партнери“.

У току докторских академских студија излагао је на више домаћих и међународних научних скупова, међу којима су International Legal History Meeting of PhD Students (Брно, 2022), International Conference of PhD Students in Law (Темишвар, 2023), PhD Colloquium Института за правне и друштвене науке и Центра за социолошко-правне студије Универзитета у Београду – Правног факултета, као и Београдска светска научна конференција „Раскршћа међународног кривичног права“.

Говори енглески језик, а служи се француским.

Кандидат је објавио следећи научни рад:

- „Тужба БиХ против СРЈ пред Међународним судом правде: појам геноцида, пресуда, поступак и безбедносни аспект“, Безбедност, бр. 3/2024, стр. 129–156.

2. Основни подаци о дисертацији

Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду је на седници одржаној 29. октобра 2024. године дало сагласност на предлог теме докторске дисертације кандидата Дина Машовића под насловом „Процес настанка држава у међународном праву“ и за ментора одредило проф. др Бојана Милисављевића.

Докторска дисертација Дина Машовића написана је на 275 страница основног текста (фонт Times New Roman 12, проред 1,5), са 1.280 фуснота, и у свему је усклађена са стандардима Универзитета у Београду који се односе на облик и садржај докторске дисертације. Дисертација садржи насловну страну на српском и енглеском језику, страну са информацијама о ментору и члановима Комисије, изјаву захвалности, сажетак на српском и енглеском језику са кључним речима, као и 10 страница садржаја. Такође садржи попис литературе – монографија, уџбеника, научних и стручних чланака и поглавља у зборницима радова – на 38 страница, са укупно 543 библиографске јединице на српском, енглеском, немачком и француском језику, као и попис извора на 16 страница, са 251 јединицом, разврстаних у четири групе: међународни уговори и други међународни акти, судска пракса и арбитражне одлуке, документа међународних организација и прописи и званична документа држава. На крају дисертације налазе се биографија аутора и прописане изјаве о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије рада и коришћењу. Текст дисертације подељен је на девет целина: увод, седам поглавља и закључак.

Дисертација је прегледно и систематично структурирана. Поглавља су подељена на укупно 330 одељака и пододељака, што омогућава јасно праћење излагања и лаку оријентацију у тексту. Прва три поглавља чине историјски и теоријски оквир истраживања, четврто, пето и шесто поглавље нормативни и аналитички оквир, док седмо поглавље, посвећено студијама случаја, обухвата приближно половину основног текста дисертације, што указује на то да је тежиште рада на анализи савремене праксе. Закључак систематски повезује резултате свих поглавља са постављеним хипотезама.

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ је, у складу с Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету

у Београду, проверила оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера iThenticate. Утврђено је да индекс сличности износи 14 посто. Утврђене појединачне сличности с објављеним текстовима износе мање од 1 посто, а овај степен подударности последица је цитирања, библиографских података, навођења назива међународних уговора, судских одлука и докумената међународних организација, као и општих места, што је у складу са чланом 9. Правилника. На основу свега изнетог, а у складу с чланом 8, став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, ментор проф. др Бојан Милисављевић је констатовао да извештај указује на оригиналност докторске дисертације.

II Предмет и циљ дисертације

Докторска дисертација „Процес настанка држава у међународном праву“ има за предмет свеобухватну међународноправну анализу процеса у коме један ентитет стиче статус државе, као и улогу коју у том процесу имају правне норме, с једне, и политичка воља кључних актера међународне заједнице, с друге стране. Полазиште истраживања представља питање од кога, у крајњој линији, зависи да ли ће неки ентитет постати држава – од објективног испуњења правних критеријума или од политичке воље оних који у датом историјском тренутку располажу моћи да такву одлуку наметну.

Кандидат полази од државе као централног појма међународног јавног права и примарног субјекта међународноправног поретка. Држава је истовремено и творац и главни адресат међународноправних норми, па питање њеног настанка задире у сам темељ међународног права. Упркос томе, процес настанка држава остао је једна од најмање кодификованих области међународног јавног права. Конвенција о правима и дужностима држава из Монтевидеа из 1933. године остаје једини мултилатерални покушај да се утврде објективни критеријуми државности – стално становништво, одређена територија, власт и способност ступања у односе са другим државама – док Комисија за међународно право Уједињених нација, иако је ово питање уврстила у свој програм још 1949. године, никада није успела да институт признања уобличи у универзални нормативни оквир.

Посебна вредност дисертације огледа се у томе што кандидат предмет истраживања не своди на нормативну анализу, већ га смешта у шири историјски, теоријски и политички контекст. Процес настанка држава посматра се као појава која се одвија на пресеку права и политике, у којој се преплићу начело ефективности, начело легитимитета, право народа на самоопредељење, начело територијалног интегритета и институт признања. Кандидат уочава да пракса пружа бројне примере у којима ентитети који испуњавају критеријуме државности не постају државе, као и примере у којима ентитети који те критеријуме не испуњавају ипак стичу пун међународноправни статус. Управо ова несагласност између норме и праксе представља основни истраживачки проблем дисертације.

Предмет истраживања обухвата неколико међусобно повезаних тематских целина. Најпре, то је историјски развој концепта државности, од најранијих облика организованог друштвеног живота, преко античких и средњовековних политичких заједница, Вестфалског мира, Бечког, Париског и Берлинског конгреса, до система

Друштва народа и Уједињених нација и распада савезних држава крајем двадесетог века. Затим, предмет обухвата теоријске концепције државе и признања, као и анализу сваког од елемената државности из Конвенције из Монтевидеа. Посебну целину чини однос права на територијални интегритет и права народа на самоопредељење, укључујући и питање тзв. ремедијалне сецесије и нормативног статуса декларација Генералне скупштине Уједињених нација. Предмет обухвата и анализу улоге пријема у чланство Уједињених нација и Европске уније у консолидацији државности, као и анализу врста и правне природе признања.

Најобимнији део предмета истраживања чине студије случаја ентитета чија је државност спорна, ограничена или оспоравана: тзв. Косово и Метохија, Тајван, Западна Сахара, Турска Република Северни Кипар, Сомалиленд, Источни Тимор, Палестина и Република Српска у оквиру Босне и Херцеговине. Избор ових случајева није случајан – они обухватају различите правне основе захтева за државношћу (деколонизација, сецесија, окупација, распад федерације, државност под међународним надзором) и различите исходе (пуна државност, делимично признање, непризнање, ентитетски статус), што кандидату омогућава да постављене хипотезе провери компаративно, на широком узорку савремене праксе.

Кандидат при избору и обради теме полази од стања истраживања у домаћој и страној литератури. У страној литератури питањем државности и признања бавили су се најзначајнији теоретичари међународног права – од Келзена (Hans Kelsen) и Лаутерпахта (Hersch Lauterpacht), чији су радови обликовали класичну расправу о правној природи признања, до Крофорда (James Crawford), чије је дело *The Creation of States in International Law* незаобилазно у овој области, као и Браунлија (Ian Brownlie), Шоа (Malcolm Shaw), Касезеа (Antonio Cassese), Талмона (Stefan Talmon), Дугарда (John Dugard), Раича (David Raič), Гранта (Thomas D. Grant), Ханума (Hurst Hannum) и Стерио (Milena Sterio). Кандидат користи и радове критичке школе међународног права, пре свега Коскениемија (Martti Koskenniemi) и д'Аспремона (Jean d'Aspremont), који му омогућавају да однос права и политике у процесу настанка држава сагледа изван оквира класичног позитивизма.

У домаћој литератури питања државности, признања и самоопредељења обрађивана су у општим делима и уџбеницима међународног јавног права, пре свега у радовима Миленка Креће, као и у бројним монографијама и чланцима посвећеним појединим аспектима теме – Вестфалском миру, континуитету и сукцесији држава, државним границама и начелу *uti possidetis*, Аландским острвима, распаду СФРЈ и признању као политичком чину. Кандидат се ослања на радове Бориса Кривокапића, Стевана Ђорђевића, Душка Димитријевића, Бојана Тубића и других домаћих аутора. Ипак, у домаћој литератури не постоји рад који би процес настанка држава обрадио целовито, повезујући историјску генезу, теоријске концепције, нормативни оквир и упоредну анализу савремене праксе. Управо у томе кандидат види простор за сопствени научни допринос, што Комисија у потпуности прихвата.

Значај теме огледа се и у њеној изразитој актуелности. Број ентитета са спорном или ограниченом државношћу не опада, а питања њиховог статуса непосредно утичу на међународни мир и безбедност, на рад међународних организација и на односе међу великим силама. Савремени догађаји – од рата у Украјини и сукоба у Гази до питања

Тајвана – показују да питања настанка и признања држава нису ствар прошлости, већ један од кључних изазова савременог међународног поретка. Дисертација тако одговара на стварну научну и практичну потребу.

Основни циљ дисертације јесте да се систематизује постојеће знање о процесу настанка држава у међународном праву, да се критички преиспитају доминантне теорије и доктрине о државности и признању и да се укаже на кључну међународноправну терминологију у овој области. Научни циљ истраживања јесте да се утврди у којој мери је процес настанка држава заиста одређен правним нормама, а у којој мери је условљен политичким интересима доминантних актера међународне заједнице.

Један од циљева дисертације јесте и прецизно одређење кључних појмова, што је у овој области посебно важно, јер се исти термини у литератури и пракси често употребљавају у различитим значењима. Кандидат разграничава појмове државности и међународноправног субјективитета, признања државе и признања владе, самоопредељења и сецесије, унутрашњег и спољашњег самоопредељења, де факто и де јуре признања, као и појмове ефективности и легитимитета. Поред тога, кандидат уводи и сопствене појмове – хиперреализам, функционални ентитети, „тврда срж“ суверенитета и синтетичка државност – и прецизно их дефинише, што омогућава доследну употребу терминологије кроз целу дисертацију.

Посебни циљеви истраживања обухватају: анализу историјског развоја концепта државности и његове повезаности са променама у структури међународног поретка; критичко преиспитивање критеријума државности из Конвенције из Монтевидеа и њихове доследности у савременој пракси; испитивање правног дејства признања и непризнања, односно преиспитивање традиционалне поделе на декларативну и конститутивну теорију признања; анализу тензије између права на самоопредељење и начела територијалног интегритета, укључујући услове под којима се сецесија може сматрати допуштеном; испитивање улоге међународних организација у консолидацији државности; и, коначно, проверу да ли се савремени процес настанка држава може објаснити концептом хиперреализма, који кандидат развија као аналитички оквир дисертације.

Друштвени циљ истраживања огледа се у томе да се допринесе бољем разумевању питања која непосредно утичу на међународни положај и интересе Републике Србије. Питање статуса тзв. Косова и Метохије, положај Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине и искуство распада СФРЈ чине да тема дисертације има не само теоријски, већ и изразито практичан значај. Кандидат се овим питањима бави са дужном научном уздржаношћу, анализирајући их кроз призму општих међународноправних правила и упоредне праксе, а не кроз политичку перспективу.

У методолошком смислу, кандидат примењује историјско-правни метод, нормативни и догматски метод, компаративни метод, социолошки метод и мултидисциплинарни приступ, уз концептуалну анализу кључних појмова. Историјски метод омогућава праћење генезе државности и признања кроз епохе, нормативни и догматски метод служе анализи релевантних међународних уговора, судске праксе и докумената међународних организација, компаративни метод примењује се у упоредној анализи студија случаја, док социолошки и мултидисциплинарни приступ омогућавају да се правне појаве сагледају у политичком и друштвеном контексту у којем настају.

Комисија сматра да је избор метода примерен предмету и циљевима истраживања и да је кандидат методе применио доследно и на научно утемељен начин.

III Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са постављеним предметом и циљевима истраживања, кандидат је формулисао једну централну (општу) хипотезу и пет помоћних хипотеза, које су у дисертацији систематски проверене кроз историјску, теоријску и нормативну анализу, као и кроз компаративну анализу студија случаја.

Централна хипотеза гласи: процес настанка држава у међународном праву није примарно правно регулисан феномен, већ је подређен политици моћи великих сила, при чему се међународно право инструментализује као легитимацијски оквир за геополитичке интересе.

Ова хипотеза заснива се на концепту хиперреализма, који кандидат развија као сопствени аналитички оквир. Под хиперреализмом се подразумева стање у коме међународно право не делује као самосталан нормативни систем који унапред одређује исход процеса настанка држава, већ као оквир накнадне легитимације одлука донетих у сфери политике моћи. Кандидат при томе не негира постојање и значај правних норми, већ настоји да покаже да оне производе правне последице само онда када постоји политичка воља довољно моћних актера да те последице прихвате. Централна хипотеза проверава се кроз целину дисертације, а посебно кроз упоредну анализу случајева из седмог поглавља, у којима се показује да слични правни основи захтева за државношћу доводе до дијаметрално различитих исхода у зависности од геополитичког положаја ентитета.

Кандидат при формулисању централне хипотезе полази од класичне расправе између реалистичке и нормативистичке школе у теорији међународних односа и међународног права. Док реалисти, од Тукидида и Макијавелија до Моргентауа, полазе од тога да државе делују према сопственим интересима и моћи, нормативисти наглашавају обавезујућу снагу међународних правила. Хиперреализам, како га кандидат одређује, не прихвата ниједан од ових приступа у чистом облику. Он не тврди да право нема значаја, већ да је његова улога у процесу настанка држава структурно подређена: правне норме обезбеђују језик и оквир у коме се политичке одлуке доносе, али не одређују њихов исход. Индикатори на основу којих се хипотеза проверава јесу степен у коме исход појединих случајева одговара правној квалификацији, доследност у примени истих правила на упоредиве ситуације и улога великих сила у доношењу одлука о признању и пријему у међународне организације.

Прва помоћна хипотеза гласи: критеријуми државности – стално становништво, дефинисана територија, ефективна влада и способност ступања у међународне односе – представљају неопходне, али не и довољне услове за стицање међународноправног субјективитета.

Кандидат полази од тога да испуњеност формалних критеријума из Конвенције из Монтевидеа, без политичког признања кључних актера међународне заједнице, не гарантује стицање пуног међународноправног статуса. Хипотеза се проверава најпре кроз анализу сваког од елемената државности у трећем поглављу, а затим кроз студије

случаја. Посебно је илустративан случај Сомалиленда, који већ три деценије одржава стабилне институције, спроводи изборе и контролише дефинисану територију, али остаје непризнат, док Сомалија задржава пуно међународно признање иако дуго не врши ефективну контролу над сопственом територијом. Кандидат из тога изводи закључак да признање постојећих држава, пре свега великих сила, у пракси постаје коначни, конститутивни услов државности.

Кандидат при томе указује на то да ни сама Конвенција из Монтевидеа не захтева признање као услов државности; напротив, њен члан 3 изричито прописује да политичко постојање државе не зависи од признања других држава. Ипак, анализа праксе показује да ентитети без признања остају искључени из готово свих облика међународне сарадње, што у стварности обесмишљава ову одредбу. Хипотеза се стога проверава кроз поређење испуњености формалних критеријума и стварног међународноправног положаја ентитета у сваком од анализираних случајева.

Друга помоћна хипотеза гласи: институт признања, иако формално декларативне природе према доминантној доктрини, у пракси има конститутивно дејство.

Кандидат испитује шта акт признања у конкретним случајевима ствара, мења или укида у правном положају ентитета. Хипотеза се проверава кроз теоријску анализу у другом и шестом поглављу и кроз праксу признања приликом распада СФРЈ и СССР-а. Кандидат указује на стање „правног лимба“ у коме се налазе непризнати ентитети – без могућности чланства у међународним организацијама, приступа међународним судовима и финансијским институцијама – које теоријски не би требало да постоји уколико би се доследно прихватила декларативна теорија. Посебно се указује на случајеве признања ентитета који у тренутку признања нису испуњавали критеријум ефективне власти, као што је био случај са Босном и Херцеговином 1992. године.

Ова хипотеза има посебан значај јер доводи у питање доминантно становиште у доктрини, које је прихватила и Арбитражна комисија Мировне конференције о Југославији, према коме је признање декларативне природе. Кандидат не одбацује декларативну теорију, већ показује да она описује нормативни идеал, али не и стварно функционисање праксе. Посебно се указује на то да признање Хрватске и Босне и Херцеговине у тренутку када нису имале ефективну контролу над целокупном територијом, као и непризнавање ентитета који такву контролу деценијама имају, не могу да се објасне декларативном теоријом.

Трећа помоћна хипотеза гласи: принцип самоопредељења народа се селективно примењује у зависности од геополитичких интереса доминантних актера.

Хипотеза се проверава кроз упоредну анализу случајева у којима је право на самоопредељење подржано и оних у којима је, упркос јасно израженој вољи становништва и непорецивом правном основу, остало неостварено. Кандидат показује да народ Западне Сахаре испуњава све услове које међународно право поставља за остваривање права на самоопредељење у контексту деколонизације, што је потврдио и Међународни суд правде у саветодавном мишљењу из 1975. године, али да то право деценијама остаје неостварено. Слично томе, анализира се случај Бугенвила, чије становништво се на референдуму 2019. године готово једногласно изјаснило за независност, без правних последица. Насупрот томе, у појединим другим случајевима, без јасног правног основа, сецесија добија подршку великих сила.

Кандидат ову хипотезу проверава и кроз анализу нормативног оквира права на самоопредељење – Повеље Уједињених нација, Декларације о давању независности колонијалним земљама и народима (1960), Декларације о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама (1970) и пактова о људским правима из 1966. године. На основу тога кандидат указује на то да нормативни оквир сам по себи не даје јасан одговор на питање ко је титулар права на самоопредељење и под којим условима оно може довести до стварања нове државе, што отвара простор за селективну примену.

Четврта помоћна хипотеза гласи: непризнање функционише као механизам заштите међународног легализма у случајевима противправних сецесија, али се и оно примењује селективно, у зависности од геополитичких интереса великих сила.

Полазећи од начела *ex injuria jus non oritur* и обавезе колективног непризнавања ентитета насталих кршењем императивних норми међународног права, кандидат испитује да ли се ова обавеза у пракси доследно примењује. Анализа случаја Турске Републике Северни Кипар показује да је Савет безбедности у резолуцијама 541 (1983) и 550 (1984) институционализовао непризнавање, док упоредна анализа других случајева указује на то да сличне чињеничне ситуације не доводе увек до истих правних последица. Кандидат закључује да начело *ex injuria* није доведено у питање, али да је његова примена смештена у домен геополитичке процене о томе која кршења захтевају правне последице.

Кандидат анализира и историјски развој обавезе непризнавања, од Стимсонове доктрине, као првог облика непризнања као политичке санкције, преко праксе Друштва народа, до праксе Савета безбедности Уједињених нација. Полазећи од тога, кандидат проверава да ли се ова обавеза у пракси примењује доследно на све упоредиве ситуације.

Пета помоћна хипотеза гласи: савремени међународни поредак карактерише хиперреализам – доминација политике моћи над правним нормама, при чему се међународно право користи као инструмент легитимације геополитичких интереса, а не као аутономни нормативни систем.

Ова хипотеза синтетизује налазе претходних и проверава се кроз целокупну анализу седмог поглавља. Кандидат при томе не остаје на констатацији о превласти политике над правом, већ идентификује конкретне механизме кроз које се та превласт остварује: накнадну легитимацију фактичких стања, инструментализацију правних начела, функционисање формалних критеријума као нужних, али недовољних услова и институционалну асиметрију у механизмима одлучивања, пре свега у Савету безбедности Уједињених нација.

Кандидат посебно наглашава улогу Савета безбедности, у коме право вета сталних чланица омогућава да одлуке о пријему нових држава у чланство, о непризнавању одређених ентитета или о мерама за спровођење права на самоопредељење зависе од сагласности великих сила. Ова институционална асиметрија, према кандидату, представља један од кључних механизама кроз које политика моћи обликује процес настанка држава, при чему се правни облик одлука задржава, а њихова суштина одређује у сфери политике.

Провера хипотеза спроведена је у више корака. Најпре је, на основу историјске и теоријске анализе, утврђено како су се концепт државности и институт признања развијали и какав је њихов нормативни оквир. Затим су, анализом елемената државности,

права на самоопредељење и врста признања, идентификовани критеријуми и правила која би, према доминантној доктрини, требало да одређују исход процеса настанка држава. Коначно, у седмом поглављу је на осам случајева проверено да ли исход заиста одговара тим критеријумима и правилима или је одређен другим, превасходно политичким чиниоцима. Овакав методолошки поступак омогућио је кандидату да хипотезе провери систематски и да своје закључке заснује на широком и разноврсном узорку праксе.

Комисија констатује да су хипотезе јасно и прецизно формулисане, да су међусобно логички повезане и да је кандидат током истраживања доследно и аргументовано проверавао сваку од њих, ослањајући се на обимну литературу, изворе права и праксу.

IV Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација је, поред Увода и Закључка, подељена на седам поглавља, која чине логички повезану целину: од историјског и теоријског оквира, преко анализе елемената државности и односа самоопредељења и територијалног интегритета, до анализе института признања и студија случаја у којима се постављене хипотезе проверавају.

У Уводу кандидат образлаже значај теме, указујући на то да је држава централни субјект међународног права, а да је процес њеног настанка истовремено једна од најмање уређених области међународног јавног права. Ту се одређују предмет и циљеви истраживања, постављају централна и помоћне хипотезе и излаже методолошки оквир рада, уз кратак преглед структуре дисертације.

Кандидат у Уводу посебно указује на парадокс од кога полази истраживање: иако од постојања државе зависи примена готово свих међународноправних правила, међународно право не располаже јасним и општеприхваћеним правилима о томе када и како држава настаје. Овај парадокс кандидат илуструје бројним примерима из праксе, на основу којих формулише истраживачко питање и хипотезе, док методолошки оквир прилагођава сложености предмета, комбинујући правне, историјске и политиколошке методе.

Прво поглавље, „Историјски осврт на процес настанка држава у међународном праву“, пружа преглед развоја државности од најранијих облика организованог друштвеног живота до краја двадесетог века. Кандидат најпре анализира првобитне облике удруживања, државне творевине Старог истока и античке моделе државности, као и улогу религијског легитимитета и римског права у обликовању идеје суверене власти. У делу о средњем веку анализирају се универзалистичке претензије Светог римског царства и Папства, исламски допринос међународном поретку, феудална дезинтеграција, специфичности државности Русије, Шпаније и српског средњовековног модела, као и формирање националних држава и концепта суверенитета. Посебна пажња посвећена је Тридесетогодишњем рату и Вестфалском миру (1648), при чему кандидат критички разматра три основна становишта о значају Вестфалског мира за развој међународног права, указује на слабости вестфалског концепта и анализира његову практичну примену кроз студије случаја. У делу о деветнаестом веку анализирају се Бечки конгрес (1815) и институционализација „великих сила“, позитивистичко схватање државе као апстрактног

правног лица, међународноправни значај Париског (1856) и Берлинског конгреса (1878), модели државности Сједињених Америчких Држава и Аустро-Угарске, као и процес обнове српске државности. Поглавље се затим бави настанком држава у време Друштва народа – мандатним системом, случајем Аландских острва и Стимсоновом доктрином као првим обликом непризнања као политичке санкције – да би се потом анализирали систем старатељства Уједињених нација, Декларација о давању независности колонијалним земљама и народима (1960), улога признања у Хладном рату и начело *uti possidetis*. Поглавље се завршава анализом распада савезних држава крајем двадесетог века, мишљења Бадинтерове комисије, Смерница Европске заједнице о признању нових држава у Источној Европи и Совјетском Савезу из 1991. године и специфичности сукцесије Совјетског Савеза.

Друго поглавље, „Теоријски осврт на процес настанка држава у међународном праву“, састоји се из две целине. У првој кандидат анализира теоријске концепције државе – етичку, апсолутистичку, природноправну, позитивистичку и плуралистичку теорију – указујући на то да не постоји апсолутна сагласност о томе да ли се сви организациони облици људских заједница кроз историју могу сматрати државама у савременом смислу. Друга целина посвећена је теоријама признања држава. Кандидат детаљно излаже декларативну теорију, према којој држава постоји независно од признања, а признање само констатује већ постојеће стање, затим конститутивну теорију, према којој држава као субјект међународног права настаје тек признањем, као и мешовите теорије. Кандидат критички преиспитује аргументе заступника ових теорија, од Опенхајма (Lassa Oppenheim) и Лаутерпахта (Hersch Lauterpacht) до Келзена (Hans Kelsen), Кунца (Josef Kunz) и Чена (Ti-Chiang Chen), и указује на то да ниједна од њих не објашњава у потпуности савремену праксу.

Кандидат посебно указује на то да расправа између декларативне и конститутивне теорије није само теоријско питање, већ да има непосредне практичне последице: од ње зависи да ли непризнати ентитет има права и обавезе према међународном праву, да ли се на њега примењују правила о забрани употребе силе и да ли његови акти производе правно дејство. Кандидат запажа да се у доктрини све чешће заступају мешовита гледишта, према којима признање има декларативну природу у погледу постојања државе као чињенице, али конститутивно дејство у погледу пуноће њеног међународноправног субјективитета и учешћа у међународним односима.

Треће поглавље, „Елементи државности“, посвећено је критеријумима државности из Конвенције из Монтевидеа. Након уводног разматрања о односу политичке филозофије и правне норме, кандидат анализира стално становништво, одређену и утврђену територију, суверену власт и способност ступања у међународне односе. Кандидат указује на то да ниједан од ових критеријума није апсолутно прецизан: међународно право не захтева минималан број становника нити потпуно разграничену територију. Посебно се анализира способност ступања у међународне односе као критеријум који је најнепосредније повезан са признањем других држава. Поглавље се завршава анализом односа елемената државности и признања, где кандидат указује на то да покушаји кодификације правила о признању у оквиру Комисије за међународно право Уједињених нација нису успели управо због политичке осетљивости овог питања.

У анализи појединачних елемената кандидат указује на бројне примере из праксе. Код критеријума становништва разматра положај микродржава, посебан случај Ватикана и однос становништва и држављанства, али и питање опстанка државности Тувалуа услед климатских промена. Код територије, на примерима Албаније, Израела и Бангладеша, показује да за настанак државе није нужно да све границе буду дефинитивно утврђене. Код суверене власти анализира изазове које суверенитету постављају глобализација, интернационализација и регионализација, а код способности ступања у међународне односе положај заштићених држава и разлику између правне и политичке независности. Кандидат закључује да Конвенција из Монтевидеа поставља нужан, али не и довољан оквир државности, те да признање у пракси постаје њен коначни, конститутивни услов, што се непосредно надовезује на централну хипотезу рада.

Четврто поглавље, „Право на територијалну целовитост и право на самоопредељење“, најобимније је поглавље нормативног и аналитичког дела дисертације. Кандидат најпре анализира теоријски развој и нормативну природу начела територијалног интегритета, а затим право на самоопредељење, његову правну природу, однос према обавезама *erga omnes* и питање његовог статуса као норме *ius cogens*. Посебна пажња посвећена је разликовању унутрашњег и спољашњег самоопредељења, као и судској пракси која је поставила границе између легитимног политичког развоја и противправног нарушавања територијалног интегритета – пре свега мишљењу Врховног суда Канаде у предмету *Reference re Secession of Quebec* и саветодавном мишљењу Међународног суда правде о Косову из 2010. године. Кандидат систематизује доктринарне приступе тзв. ремедијалној сецесији (теорија негације, теорија апстиненције и теорија примарног права) и анализира нормативни статус декларација Генералне скупштине и појам „народа“ као титулара права на самоопредељење. Други део поглавља посвећен је распаду СФРЈ: анализирају се модели једностраних сецесија Словеније и Хрватске, паралелни сецесионистички процеси и статус Републике Српске Крајине, План З-4 као нацрт асиметричне федерације, процес осамостаљења Босне и Херцеговине и криза његовог демократског легитимитета, признање Босне и Херцеговине без испуњеног критеријума ефективности, као и мишљења Арбитражне комисије Мировне конференције о Југославији (Бадинтерове комисије). Посебан одељак посвећен је постсовјетским сецесијама на примеру Грузије, Абхазије и Јужне Осетије.

У делу посвећеном распаду СФРЈ кандидат детаљно анализира мишљења Арбитражне комисије, посебно мишљење бр. 1, у коме је утврђено да је СФРЈ „у процесу распада“, као и мишљења бр. 2 и 3, која се односе на право српског народа у Хрватској и Босни и Херцеговини на самоопредељење и на правни статус граница између република. Кандидат критички преиспитује примену начела *uti possidetis* на унутрашње административне границе федерације, указујући на то да је ово начело изворно развијено у контексту деколонизације. Посебну пажњу заслужује анализа Плана З-4, који кандидат тумачи као најкомплекснији покушај међународне заједнице да кроз модел асиметричне федерације и суштинске аутономије обезбеди унутрашње самоопредељење српског народа у Хрватској, као и анализа разлога због којих тај план није реализован.

Пето поглавље, „Настанак нових држава“, бави се општим процесом настанка држава и улогом начела националног интереса, које кандидат не посматра искључиво као политички феномен, већ као чинилац који посредује између политичке моћи и њене

правне легитимације. Анализира се значај пријема у чланство Уједињених нација и Европске уније за консолидацију државности, уз указивање на парадокс заједничког чланства држава које се међусобно не признају. Кандидат потом разматра однос права и политике у процесу настанка држава, реверзибилност интеграционих процеса на примеру Брегзита и редефинисање суверенитета у оквиру наднационалних организација, да би поглавље завршио анализом признања као хибридног правног акта на примеру распада СФРЈ и питања сукцесије.

Анализа Брегзита у овом поглављу има посебан значај, јер кандидат на примеру примене члана 50 Уговора о Европској унији показује да чланство у наднационалној организацији не дира у „тврду срж“ суверенитета државе, која задржава могућност да се из интеграције повуче. Кандидат то повезује са питањем консолидације државности кроз чланство у Уједињеним нацијама и Европској унији и указује на то да чланство у овим организацијама, иако снажан индикатор државности, не представља правни услов за њено постојање, нити гарантује њено универзално признање.

Шесто поглавље, „Врсте и правна природа признања у процесу настанка држава у међународном праву“, посвећено је институту признања у целини. Након разматрања значаја државности и политичко-правне суштине признања, кандидат анализира историјску еволуцију признања кроз праксу, као и доктринарне спорове о његовој природи, ослањајући се на ставове Келзена (Hans Kelsen), Браунлија (Ian Brownlie) и Шоа (Malcolm Shaw). Детаљно се анализирају *de facto* и *de iure* признање, експлицитно и имплицитно признање, индивидуално и колективно признање, као и условно и безусловно признање. Посебан значај има анализа чина (не)признања као инструмента политичког арбитрирања и „оперативне парализе“ државности, у којој кандидат показује како се правни формализам користи за усмеравање међународних односа. Поглавље се завршава синтезом теоријских изазова и еволуције признања у савременој пракси.

Посебно су вредни делови поглавља у којима кандидат анализира условно признање, на примерима Берлинског конгреса из 1878. године и Смерница Европске заједнице из 1991. године, указујући на то да услови признања често нису везани за објективне критеријуме државности, већ за поштовање одређених политичких захтева, као што су заштита мањина, демократија или прихватање постојећих граница. Кандидат показује да се признање тиме претвара у инструмент спољне политике, чиме се додатно доводи у питање чиста декларативна теорија.

Седмо поглавље, „Посебни случајеви ‚проблематике државности‘ у међународном праву“, представља централни емпиријски део дисертације, у коме се кроз упоредну анализу осам случајева проверавају постављене хипотезе.

У анализи случаја тзв. Косова и Метохије кандидат разматра историјски и правни контекст, Резолуцију Савета безбедности 1244 (1999), једнострано проглашење независности из 2008. године и саветодавно мишљење Међународног суда правде из 2010. године.

Кандидат детаљно анализира и аргументацију изнету пред Међународним судом правде, указујући на то да је Суд у саветодавном мишљењу ограничио одговор на питање да ли је сама декларација о независности била противна међународном праву, не изјашњавајући се о праву на сецесију нити о правним последицама признања. Кандидат упоређује косовски случај са другим случајевима анализираним у раду и указује на то да

тврдња о његовој јединствености (*sui generis*) не одговара на питање зашто се слична правна аргументација у другим случајевима одбацује.

Кандидат анализира и процес нормализације односа између Београда и Приштине под окриљем Европске уније – Бриселски споразум из 2013. године, споразуме из Вашингтона из 2020. године и Споразум о путу ка нормализацији са Анексом о имплементацији из 2023. године – као и правну природу ових аката, ослањајући се на став Уставног суда Србије да Бриселски споразум представља политички акт, а не међународни уговор. Кандидат закључује да косовски случај показује како правни поредак може производити исходе које формално не предвиђа и које не може да поништи, те да међународно право није неутрални арбитар изван политичких процеса.

Случај Тајвана анализира се кроз призму питања представљања Кине у Уједињеним нацијама, Резолуције Генералне скупштине 2758 (1971), америчке политике једне Кине и Закона о односима са Тајваном. Кандидат показује да Тајван испуњава све критеријуме државности из Конвенције из Монтевидеа, али да његов статус остаје у „сивој зони“, која није случајна правна недореченост, већ намерно одржаван статус кво који служи интересима великих сила.

Кандидат анализира и ограничени међународни субјективитет Тајвана кроз чланство у Светској трговинској организацији и другим међународним телима под посебним називима, као и незваничне односе које са Тајпејом, после прекида дипломатских односа, одржавају Сједињене Америчке Државе на основу Закона о односима са Тајваном. Посебна пажња посвећена је савременој стратегији Народне Републике Кине да кроз дипломатски притисак сужава простор међународног деловања Тајвана, као и значају историјског искуства „века понижења“ за кинеско схватање питања Тајвана као питања националног идентитета.

У случају Западне Сахаре кандидат анализира саветодавно мишљење Међународног суда правде из 1975. године, Мадридске споразуме, Зелени марш, мисију MINURSO, предлоге решења (Бејкеров план, мароканski предлог аутономије) и праксу Суда правде Европске уније. Закључак је да разлика између Западне Сахаре, с једне стране, и других случајева, с друге, не лежи у правном основу захтева за самоопредељењем, већ у одсуству подршке великих сила том захтеву.

Кандидат указује на то да је Западна Сахара и даље на листи несамоуправних територија Уједињених нација, да је Сахарска Арапска Демократска Република чланица Афричке уније и да ју је признао значајан број држава, али да референдум о самоопредељењу, предвиђен још 1991. године, никада није одржан. Анализом пресуда Суда правде Европске уније о споразумима ЕУ и Марока кандидат показује да судска пракса потврђује посебан статус територије, док политичка пракса држава често иде у супротном смеру.

Анализа Турске Републике Северни Кипар обухвата историјски контекст, Уговор о гаранцијама из 1960. године, турску интервенцију из 1974. године, резолуције Савета безбедности 541 и 550, праксу Европског суда за људска права (предмети *Loizidou v. Turkey* и *Cyprus v. Turkey*) и Ананов план. Кандидат показује да је различит третман упоредивих ситуација у пракси одређен пре свега геополитичким положајем државе покровитеља.

Кандидат анализира и последице турске интервенције из 1974. године – расељавање становништва, питање несталих лица и права на имовину – као и економску и политичку зависност Турске Републике Северни Кипар од Турске. Посебно се истиче да је пракса Европског суда за људска права утврдила одговорност Турске за кршења људских права на северу Кипра, полазећи од њене ефективне контроле над тим подручјем, чиме је непризнање добило и конкретне правне последице.

Случај Сомалиленда кандидат користи као парадигматичан пример ентитета који испуњава критеријуме државности, а остаје непризнат. Анализирају се историјски контекст, принцип *uti possidetis* и став Афричке уније, као и савремена дипломатска активност Сомалиленда. Кандидат закључује да систем не само да не награђује функционалност, већ је активно кажњава, те да је непризнање Сомалиленда последица одсуства интереса великих сила да ревидирају политичку карту Африке.

Кандидат анализира и сарадњу Сомалиленда са Етиопијом, укључујући коришћење луке Бербера, однос Сједињених Америчких Држава, Уједињеног Краљевства и Тајвана према Сомалиленду, као и став Афричке уније заснован на начелу неповредивости граница наслеђених из колонијалног периода. На овом примеру кандидат најјасније показује раскорак између испуњености критеријума државности и изостанка признања.

Случај Источног Тимора анализира се као пример успешно окончаног процеса самоопредељења. Кандидат анализира португалску колонијалну управу, индонежанску инвазију 1975. године, пресуду Међународног суда правде у предмету Португал против Аустралије, споразуме од 5. маја 1999. године, референдум и прелазну управу Уједињених нација (УНТАЕТ). Закључак је да Источни Тимор није модел, већ мерило – он показује колика је конвергенција правне норме, политичке воље и геополитичке констелације потребна да би систем произвео исход који декларативно обећава као правило.

Кандидат указује на то да је Источни Тимор, упркос дугогодишњој окупацији и масовним кршењима људских права, своје право на самоопредељење остварио тек онда када су се стекле политичке претпоставке – промена режима у Индонезији, притисак међународне заједнице и спремност Уједињених нација да преузму привремену управу. Посебна пажња посвећена је и изазовима изградње државе после стицања независности, укључујући кризу из 2006. године.

У анализи Палестине кандидат разматра мандатни систем, Резолуцију 181 (1947), Резолуцију Савета безбедности 242 (1967), споразуме из Осла, проглашење независности из 1988. године, статус државе посматрача у Уједињеним нацијама, приступање Римском статуту и праксу Међународног суда правде, укључујући саветодавна мишљења из 2004. и 2024. године и поступак Јужна Африка против Израела. Кандидат указује на то да се државност ентитета чије је становништво изложено најтежим кршењима међународног права не може условљавати испуњеношћу критеријума ефективне власти чије је остваривање управо тим кршењима онемогућено.

Кандидат анализира и развој палестинског међународног субјективитета кроз чланство у UNESCO-у, приступање бројним међународним уговорима и учешће у раду међународних органа, као и аргументе за и против испуњености критеријума државности у случају Палестине. Закључак ове анализе је да Палестина представља пример ентитета

чија је државност широко призната, али чије остварење у пуном смислу спречавају фактичке и политичке околности.

Поглавље се завршава анализом Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине, где кандидат разматра настанак Републике Српске, Дејтонски споразум и Устав Босне и Херцеговине, улогу Канцеларије високог представника и праксу Уставног суда Босне и Херцеговине. Кандидат уводи појам синтетичке државности и указује на то да у савременом поретку државност не мора бити ни пуна ни независна да би била реална, већ је довољно да је велике силе угради у међународни уговор и да постоји интерес за његово одржавање.

Кандидат детаљно разматра и одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине о конститутивности народа, као и питање правне основе овлашћења високог представника. Упоредном анализом Републике Српске са Сомалилендом и Западном Сахаром кандидат показује да сличан структурни проблем – постојање ентитета са сопственим институцијама и јасно израженом вољом становништва – у пракси доводи до сасвим различитих правних исхода, у зависности од интереса великих сила.

У Закључку кандидат синтетизује резултате истраживања, проверава сваку од постављених хипотеза, излаже практичне импликације стицања статуса државе, формулише препоруке *de lege ferenda* и указује на правце будућих истраживања.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

Резултат истраживања кандидата Дина Машовића јесте докторска дисертација која на свеобухватан и систематичан начин обрађује процес настанка држава у међународном праву – историјски, теоријски, нормативно и кроз анализу савремене праксе. Дисертација се заснива на обимној домаћој и страној литератури (543 библиографске јединице) и на великом броју извора (251 јединица) – међународним уговорима, судској пракси Међународног суда правде, Европског суда за људска права, Суда правде Европске уније и других међународних и домаћих тела, као и документима Уједињених нација, Европске уније и других међународних организација.

Кандидат је систематском анализом историјских и савремених случајева потврдио централну хипотезу да процес настанка држава није одређен аутономном применом правних норми, већ остаје суштински посредован политиком моћи. Показао је да критеријуми из Конвенције из Монтевидеа представљају нужне, али не и довољне услове државности, да признање у пракси производи конститутивне последице, као и да се право на самоопредељење, признање и непризнање примењују селективно. Посебно значајан резултат рада јесте закључак да је традиционална подела на декларативну и конститутивну теорију признања у великој мери превазиђена, јер ниједна од њих не може да објасни целокупну праксу, а велике силе се у појединачним случајевима позивају на ону теорију која одговара њиховим интересима.

Кандидат је у Закључку дисертације систематски проверио сваку од постављених хипотеза. Прва помоћна хипотеза потврђена је анализом случајева у којима ентитети испуњавају критеријуме државности, а остају непризнати (Сомалиленд, Тајван), као и случајева у којима је признање уследило пре испуњења критеријума ефективне власти. Друга помоћна хипотеза потврђена је анализом правног положаја непризнатих ентитета,

који су искључени из међународних организација, судова и финансијских институција, што у пракси значи да признање производи конститутивне последице. Трећа помоћна хипотеза потврђена је упоредном анализом Западне Сахаре, Бугенвила, Источног Тимора и Косова, која показује да остваривање права на самоопредељење не зависи од снаге правног основа, већ од подршке великих сила. Четврта помоћна хипотеза потврђена је анализом случаја Турске Републике Северни Кипар и упоредне праксе, која показује да се и обавеза непризнавања примењује селективно. Пета помоћна хипотеза, као и централна хипотеза, потврђене су синтезом налаза свих студија случаја.

Кандидат при томе не заузима нихилистички став према међународном праву. Напротив, он показује да правне норме и даље имају значајну улогу – оне одређују оквир у коме се политичке одлуке доносе и оправдавају, обезбеђују језик легитимације и, у појединим случајевима, производе стварне правне последице, као што је то био случај са праксом Европског суда за људска права у предмету Кипра или са саветодавним мишљењима Међународног суда правде. Управо ова уравнотеженост, која избегава и наивни нормативизам и политички цинизам, представља једну од највећих вредности дисертације.

Научни допринос дисертације огледа се, пре свега, у развоју концепта хиперреализма као аналитичког оквира за разумевање односа права и политике у процесу настанка држава. Овај концепт не своди се на констатацију о превласти политике над правом, већ идентификује конкретне механизме те превласти: накнадну легитимацију фактичких стања, инструментализацију правних начела, функционисање формалних критеријума државности као нужних, али недовољних услова и институционалну асиметрију у механизмима одлучивања.

Кандидат даје и више сопствених теоријских доприноса. Уводи категорију функционалних ентитета, која обухвата ентитете што стварно врше државну власт, а немају пуно међународно признање. Предлаже разликовање „тврде сржи“ и периферних надлежности суверенитета, што омогућава прецизније сагледавање положаја држава у наднационалним интеграцијама и ентитета са ограниченим суверенитетом. На примеру Босне и Херцеговине разрађује појам синтетичке државности, односно државности конструисане и одржаване међународним уговором и међународним надзором.

Дисертација садржи и конкретне предлоге *de lege ferenda*: увођење формалне градације међународноправног статуса ентитета, кодификацију услова ремедијалне сецесије, јачање улоге саветодавних мишљења Међународног суда правде у поступку пријема нових чланица у Уједињене нације, као и развој института минималне међународне заштите становништва функционалних ентитета. Ови предлози су образложени и повезани са резултатима анализе, што им даје и практичну вредност.

Практични значај дисертације огледа се у томе што резултати истраживања могу бити од користи органима државне управе, дипломатској служби и међународним организацијама у разумевању правних и политичких аспеката признања и спорних питања државности. Систематизација међународних уговора, судске праксе и докумената међународних организација, као и упоредна анализа осам случајева, чине дисертацију корисним извором и за будућа истраживања у овој области, као и за наставу међународног јавног права на докторским и мастер студијама.

У домаћој литератури не постоји дело које на овако обухватан начин – историјски, теоријски и кроз упоредну анализу осам савремених случајева – обрађује процес настанка држава у међународном праву. Стога ова дисертација представља значајан допринос науци међународног јавног права, али и драгоцен извор за разумевање спорних питања државности која непосредно погађају и Републику Србију.

VI Закључак

Докторска дисертација кандидата Дина Машовића „Процес настанка држава у међународном праву“ на свеобухватан, целовит и зрео начин бави се једним од најсложенијих и најактуелнијих питања међународног јавног права – питањем од кога и под којим условима зависи настанак државе као његовог примарног субјекта. Дисертацију одликује широк приступ, који обухвата историјску генезу државности, теоријске концепције државе и признања, анализу сваког од елемената државности, однос права на самоопредељење и територијалног интегритета, улогу међународних организација и признања, као и упоредну анализу осам савремених случајева спорне или ограничене државности.

Вишеслојност спроведене анализе омогућава да се сложена питања сагледају из различитих углова – правног, историјског и политичког. Посебно ваља истаћи то што кандидат анализу прати критичким преиспитивањем доминантних доктринарних ставова и што, на научно утемељен начин, формулише сопствене концепте, попут хиперреализма, функционалних ентитета и синтетичке државности, као и конкретне предлоге *de lege ferenda*. Закључци до којих је кандидат дошао утемељени су на брижљивом изучавању литературе на више језика, извора међународног права и судске праксе, те су правно и научно образложени.

Посебну вредност дисертације представља седмо поглавље, у коме кандидат на осам пажљиво одабраних случајева показује способност да теоријске налазе примени на конкретне ситуације и да из упоредне анализе изведе општије закључке. Сваки од случајева анализиран је кроз јединствен аналитички образац – историјски контекст, правни основ захтева за државношћу, улогу међународних организација и великих сила, праксу међународних судова и тренутни статус – што омогућава да се случајеви међусобно пореде и да се на основу тог поређења провере постављене хипотезе.

Комисија посебно истиче да кандидат осетљивим питањима која се непосредно тичу интереса Републике Србије приступа са дужном научном уздржаношћу, анализирајући их кроз општа међународноправна правила и упоредну праксу. Тиме дисертација, поред теоријске, добија и значајну практичну вредност.

Дисертација је написана јасним и прецизним стилом, уз доследну употребу стручне терминологије. Кандидат показује зрелост у излагању сложених правних питања, способност синтезе великог броја извора и самосталност у закључивању. Литература је обимна, савремена и релевантна, а коришћени извори међународног права – међународни уговори, судске одлуке и документа међународних организација – систематски су наведени и разврстани. Начин цитирања је доследан и у складу са правилима научног рада.

Комисија сматра да резултати ове дисертације заслужују да буду доступни широј научној и стручној јавности, те препоручује да кандидат, након одбране, дисертацију објави у виду монографије, као и да поједине њене делове, пре свега студије случаја из седмог поглавља и концепт хиперреализма, објави у виду научних чланака у домаћим и међународним часописима.

Имајући у виду ваљаност закључака до којих је кандидат дошао, Комисија констатује да је докторска дисертација Дина Машовића „Процес настанка држава у међународном праву“ самосталан и оригиналан научни рад, да је написана у свему према раније одобреном пројекту и да представља вредан допринос науци међународног јавног права. Комисија сматра да ова дисертација испуњава све законске и статутарне услове да буде јавно брањена, те је слободна да Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Правног факултета предложи да донесе одлуку којом се допушта одбрана ове докторске дисертације.

У Београду,

9. новембра 2026. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

_____

др Ивана Крстић, редовна професорка
Правног факултета Универзитета у Београду

_____

др Бојан Милисављевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

_____

др Бојан Тубић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Новом Саду